Parkanon kaupunk

Kolmostien Terveys
Pihlajalinna

Parkanon ja Kihniön sote-yhteistoiminta-alueen ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma 2017 – 2025

Sisältö

Sisältö 2
1 Johdanto 4
1.1 Taustaa 4
1.2 Visio vanhuspalveluista 4
2 Väestö ja nykytilan kuvaus 7
2.1 Parkanon ja Kihniön väestö 2017-2021 (valtuustokausi) 7
2.2 Väestöllinen huoltosuhde 8
3 Suunnitelman taustatekijät 10
3.1 Lait, säännökset ja suositukset 10
3.2 Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa ohjaavat arvot 11
4 Itsensä näköinen elämä ikääntyessä 13
4.1 Kunta asukkaidensa terveyden edistäjänä 13
4.2 Vanhuspalveluiden hoitoketjut 14
4.2.1 Kotona asuminen 14
4.2.2 Kokoaikaisen avun tarve 15
4.2.3 Asuminen kokoaikaisessa hoivassa 16
5 Iäkkäiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (painopistealueet valtuustokaudelle 2017-2021) 17
5.1 Ikäihmisten hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen koordinointi 17
5.2 Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukeminen 17
5.2.1 Matalan kynnyksen palveluohjaus 17
5.2.2 Asiakasohjaus 19
5.2.3 Yhteistyö alueen toimijoiden kesken 20
5.2.4 Kulttuurihyvinvointi 20
5.3 Toimintakyvyn tukeminen 21
5.3.1 Toimintakyvyn merkitys hyvinvoinnille 21
5.3.2 Elintapaneuvonta 22
5.3.3 Matalan kynnyksen liikuntapalvelut 22
5.3.4 Apuvälinepalvelut 23
5.3.5 Kuntoutus 24
5.4 Kotona asumista tukevat palvelut 24
5.4.1 Liikkumista tukevat palvelut 24

5.4.2 Avohuollon tukipalvelut 25
5.4.3 Kotihoidon palvelut 25
5.4.4 Muistiterveydestä huolehtiminen 26
5.4.5 Omaishoidettavien ja omaishoitajien tukeminen 27
5.4.6 Iäkkäiden perhehoito 29
5.5 Asuminen ja elinympäristö 29
5.5.1 Esteettömyys 29
5.5.2 Sosiaalihuollon asumisen palveluiden muutos 31
5.6 Terveydenhuollon palvelut 33
6 Suunnitelman seuranta ja arviointi 35
Lähteet 38
Liitteet 39
Liite 1: Hoitoketju 1 39
Liite 2: Hoitoketju 2 40
Liite 3: Ympärivuorokautisen hoivan laatu 41
Liite 4. Ympärivuorokautisen hoidon kriteerit 44

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Parkanon kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kuntaulkoistettiin 1.1.2015 lukien Pihlajalinna Terveys Oy:lle. Kihniön kunta ja Parkanon kaupunki päättivät helmikuussa 2015 muodostaa sosiaali -ja terveyspalveluiden yhteistoiminta-alueen. Vastuukuntana toimii Parkanon kaupunki. Parkanon kaupungin suorittaman sote:n kilpailutuksen ja kokonaisulkoistuksen jälkeen palveluntuottajaksi valikoitui Pihlajalinnan Terveys Oy, joka nykyisin nimellä Kolmostien terveys Oy, joka tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Parkanon kaupungin ohella myös Kihniön kunnalle. Viranomaistehtävistä vastaa Parkanon kaupunki.

Kunnan on vanhuspalvelulain (980/2012) 5 §:n mukaan laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Parkanon ja Kihniön sote yhteistoiminta-alueen perusturvalautakunta nimesi 21.2.2018 kokouksessaan Ikääntyneen väestön tukemiseksi laadittavan suunnitelman seuranta- ja työryhmän edustajat. Vanhuspalvelulain mukaan Vanhusneuvosto on otettava mukaan suunnitelmaan ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä valmistelu, että arviointivaiheessa. Kolmostien Terveys nimesi edustajansa sekä seuranta- ja työryhmään. Kyseessä oli vuonna 2014 valmistuneen Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman 2014-2025 päivittäminen valtuustokaudelle 2017-2021.

1.2 Visio vanhuspalveluista

Parkanon ja Kihniön tavoitteena on kuntalaisten asuminen mahdollisimman toimintakykyisenä ja hyvinvoivana kodissaan myös ikääntyneenä. Suurin osa ikääntyneistä ei tarvitse säännöllisesti sosiaali- ja terveyspalveluita. Painopiste kotona asumisen tukemisessa on ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamisessa sekä palvelutarpeiden tunnistamisessa. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019 korostaa terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista ikääntyneiden määrän kasvaessa. Pirkanmaan Suunnitelma ikäihmisten yhteensovitetusta palvelukokonaisuudesta Pirkanmaan maakunnassa on linjannut strategisiksi tavoitteiksi ikäihmisten palveluissa *osallisuuden edistämisen, asiakaslähtöisyyden vahvistamisen neuvonnan ja*

asiakasohjauksen keinoin, matalan kynnyksen toiminnan lisäämisen, kotona asumista tukevien palveluiden kehittämisen ja asumisen uudet innovatiiviset ratkaisut.

Vanhuspalveluiden tavoitteena on lisätä erityisesti varhaisen vaiheen tukea. Palveluiden oikea-aikaisuus, palvelutarpeen ja palvelun yhteensovittaminen vaatii monialaista yhteistyötä vanhuspalveluiden henkilöstön parissa sekä palveluiden räätälöimistä asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaiseksi. Liian raskaisiin palveluihin siirtyminen liian aikaisessa vaiheessa on sekä asiakkaan elämänlaadun että palvelujärjestelmän näkökulmasta haitallista. Keskeistä ovat matalankynnyksen neuvontapisteratkaisut ikäihmisille, asiakasohjaus siirryttäessä palveluiden piiriin sekä erilaiset teknologiset ratkaisut, jotka osaltaan edesauttavat asioiden hoitamista kotoa käsin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä etusijalla ovat elintapaohjaus ja asioista tiedottaminen kuntalaisille.

Iäkkäiden kotona asumista voidaan tukea myös hyödyntämällä teknologiaa. Esimerkiksi liesi- ja jääkaappivahdit, palovaroittimet, ovien ja ikkunoiden aukaisun hälyttävät laitteet sekä automaattisesti apua hälyttävät laitteet ovat esimerkiksi muistisairaan henkilön kotona asumisen tueksi tärkeitä teknologisia apuja. Myös yhteydenpitoon liittyvät välineet voivat lisätä kotona asumisen turvallisuuden tunnetta esimerkiksi helppokäyttöisten kuvayhteyksien myötä palvelua tarjoaviin tahoihin tai sukulaisiin.

Ikääntyneiden asumispalveluiden suhteen palveluiden moninaisuus vastaamaan palvelutarvetta on keskiössä, jotta tulevaisuudessa palvelujärjestelmä kykenee vastaamaan kasvavaan ikääntyneiden määrään. Valtakunnallisesti koko Suomessa ollaan siirtymässä asumispalveluiden suhteen kohti kevyempiä ratkaisuja. Pitkäaikaisen laitoshoidon purkamisen taustalla ovat olleet Vanhuspalvelulain ja Ikääntyneen väestön laatusuositukset. Vanhuspalvelulain mukaan on ensisijaista vastata ikääntyneen henkilön palvelutarpeeseen kotiin annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Valtakunnallisena linjauksena on kotihoidon ja kotona asumista tukevien palveluiden kehittäminen entistä painokkaammin. Kotona asumisen tukemisen kehittämiskohteena on esimerkiksi yöaikaisen hoidon järjestäminen ikääntyneen kotiin.

Työryhmän jäsenet:

Riikka-Leena Suurnäkki, työryhmän puheenjohtaja

Matti Rajamäki, Parkanon kaupungin hallintoylilääkäri

Anne Perälä, hyvinvointikoordinaattori

Tuija Vainionpää, Parkanon kaupungin vanhustyön asiantuntija

Seurantaryhmän jäsenet:

Erkki Kallio, puheenjohtaja

Pilvi Kärkelä, varapuheenjohtaja

Saara Viitaharju, kaupunginhallituksen edustaja

Vuokko Kuusiluoma, perusturvajohtaja

Timo Hokkanen, Kolmostien Terveyden toimitusjohtaja

Leena Westerlund, Parkanon kaupungin vanhusneuvoston edustaja

Nina Niemenmaa, Kihniön kunnan vanhusneuvoston edustaja

2 Väestö ja nykytilan kuvaus

2.1 Parkanon ja Kihniön väestö 2017-2021 (valtuustokausi)

Suomalaisen yhteiskunnan ikääntymisessä kyse ei ole vain iäkkäiden määrän kasvusta vaan koko väestörakenteen muutoksesta. Väestön ikääntymisen taustalla vaikuttavat suurten ikäluokkien eläköityminen sekä syntyvyyden ja kuolevuuden aleneminen. Ennusteiden mukaan iäkkäiden määrä erityisesti vanhimmissa ikäluokissa kasvaa voimakkaimmin, samalla vähenee lasten ja työikäisen väestön määrä.

Parkanon asukasluku 31.12.2017 oli 6562 henkilöä, heistä yli 70-vuotiaita oli 1386 henkilöä. Kihniön asukasluku 31.12.2017 oli 1967, heistä yli 70-vuotiaita oli 421 henkilöä. Koko Pirkanmaalla yli 70-vuotiaita asuu noin 47 000 henkilöä.

Taulukko 1. Finstat-tilastot. Väestöennuste. (http://www.tilastokeskus.fi)

Kunta	70-79v	80-89v	90-99v	100-109v	Yht.	Asukkaita yhteensä
Kihniö	243	141	36	1	421	1976
Parkano	871	432	82	1	1386	6562
Pirkanmaa	47344	23039	4675	82	75140	512081

Taulukko 2. Väestöennuste 2015-2040. (www.sotkanet.fi)

Ikähaarukka (molemmat sukupuolet)		**7 - 64**	**65 - 74**	**75 - 84**	**85 -**
Kihniö	***2020***	1 131	342	192	100
	2025	992	348	225	98
	2030	886	316	275	104
	2040	833	183	263	163
Parkano	***2020***	3 997	1 184	670	277
	2025	3 749	1 039	876	291
	2030	3 576	925	951	354
	2040	3 478	736	793	539

2.2 Väestöllinen huoltosuhde

Taulukko 3. Väestöllinen huoltosuhde. (www.sotkanet.fi)

VÄESTÖLLINEN HUOLTOSUHDE	2015	2016	2017
PIRKANMAA	57,7	58,5	59,2
KIHNIÖ	73,0	75,5	77,4
PARKANO	76,4	78,3	80,8

Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

EU-maissa vanhushuoltosuhde on nyt keskimäärin 29,3%, Suomessa vastaava luku on 32,4%. Sen lisäksi, että koko väestöstä ikääntyy nopeasti, myös alueelliset erot Suomessa kasvavat. Huoltosuhde maakunnissa poikkeaa merkittävästi toisistaan. Pirkanmaan maakunnan tilanne on vielä melko hyvä, toiseksi parhain Uudenmaan jälkeen. Itäosissa Suomea tilanne on jo vaikeutunut.

Taulukko 4. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevat yli 75-vuotiaat (https://stm.fi/kotihoito-kotipalvelut)

SÄÄNNÖLLISEN KOTIHOIDON PIIRISSÄ 30.11 OLLEET 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET	2015	2016	2017
KIHNIÖ	42	35	40
PARKANO	92	67	95

Kotipalvelun ja kotisairaanhoidon palveluilla tuetaan kotona selviytymistä. Kunta voi yhdistää sosiaalihuoltolakiin perustuvan kotipalvelun ja terveydenhuoltolakiin perustuvan kotisairaanhoidon kotihoidoksi.

Taulukko 5. Hyvinvointikompassi palvelut näkymä.

IKÄIHMISTEN PALVELUT	KIHNIÖ	PARKANO	KOKO MAA	TAVOITE KOKO MAA
75-VUOTTA TÄYTTÄNEET % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ	14,4	13,4	9,1	
KOTONA ASUVAT 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET ASIAKKAAT % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (2017)	85,9	90,1	91,1	
SÄÄNNÖLLISEN KOTIHOIDON PIIRISSÄ 30.11 OLLEET 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET ASIAKKAAT, % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (2017)	14,1	10,8	11,3	13-14
OMAISHOIDON TUEN 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET VUODEN AIKANA, % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (2017)	12	5,6	4,8	6-7
IKÄÄNTYNEIDEN TEHOSTETUN PALVELUASUMISEN 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET ASIAKKAAT 31.12, % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (2017)	9,2	9,7	7,5	6-7
VANHAINKODEISSA TAI PITKÄAIKAISESSA LAITOSHOIDOSSA TERVEYSKESKUKSISSA OLEVAT 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET 31.12, % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (2014,2015,2017)	8,5	3,1	1,3	1,7

3 Suunnitelman taustatekijät

3.1 Lait, säännökset ja suositukset

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (Vanhuspalvelulaki 980/2012) velvoittaa kunnan laatimaan suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi. Suunnitelmaan tulee kirjata toimenpiteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman painotus tulee olla kotona asumisen tukemisessa ja kuntoutusta edistävissä toimenpiteissä. Suunnitelma tulee laatia osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kaupunginvaltuusto ja suunnitelman tarkistaminen tapahtuu valtuustokausittain.

Suunnitelmassa arvioidaan ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palveluiden riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä. Suunnitelmassa määritellään tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi. Suunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla kunta vastaa määriteltyjen tavoitteiden toteutumisesta sekä arvioi voimavarat toimenpiteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa määritellään lisäksi vastuutahot toimenpiteiden toteuttamiselle sekä suunnitelma yhteistyön toteuttamisesta yhteistyötahojen kesken. Parkanon kaupungin ja Kihniön kunnan tulee ottaa Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kunnan talousarviota, - ja suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain tarkoittamaa raporttia ja hyvinvointikertomusta. Laissa korostuvat iäkkäiden osallisuuden tukeminen kaikissa heitä koskevien asioiden suunnittelussa ja palveluiden kehittämisessä.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019 on tarkoitettu ensi sijassa iäkkäiden palvelujen kehittämisen ja arvioinnin tueksi kuntien, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden ja maakuntien päättäjille ja johdolle. Laatusuosituksen tavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen koko ikääntyneelle väestölle sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. Laatusuosituksen keskeisenä sisältönä on

mahdollisimman toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen, asiakas- ja palveluohjauksen korostaminen, vanhuspalveluiden laadun huomioiminen, ikäystävällinen palvelurakenne sekä teknologian hyödyntäminen ikääntyneen väestön kotona asumisen tukemiseksi.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) korostaa asiakkaan etua hänen palvelutarpeeseen perustuvien sosiaalihuollon palveluiden suunnittelussa. Asiakkaan oma näkemys häneen liittyvissä asioissa on keskeistä. Lisäksi asiakkaan määrittelemän läheisverkoston näkemys asiakkaan asiassa tulee ottaa huomioon. Sosiaalihuoltolain tavoitteena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenmukaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet, edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa sekä parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä tavoitteiden toteuttamiseksi.

Ikääntyneiden palvelurakenteen uudistaminen on ollut valtakunnallinen tavoite palveluiden pirtaleisuuden vuoksi. Suomessa on ollut käynnissä vuosina 2016-2018 I&O-kärkihanke (koti- ja omaishoidon tuen uudistus) tavoitteenaan rakenteiden ja toimintamallien uudistaminen erilaisten alueellisten kokeiluiden avulla. Pirkanmaan alueella I&O-kärkihanke Ikäneuvo on tuonut uusia käytännönratkaisuja erityisesti ikääntyneiden neuvonnan, palveluohjauksen ja asiakasohjauksen käytäntöihin.

3.2 Ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa ohjaavat arvot

Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (STM 2008:3) keskeisimmäksi arvoksi ikäihmisten hoidossa ja huolenpidossa on määritelty ihmisarvon kunnioittaminen. Jokaiselle on turvattava oikeus arvokkaaseen vanhuuteen ja hyvään kohteluun asuin ja hoitopaikasta tai hoidon ja palvelun tarpeesta riippumatta. Ihmisarvoinen vanhuus edellyttää tietoisia arvovalintoja, jotka konkretisoidaan toimintasuunnitelmissa ja talousarvioissa palveluiden määrällisiksi ja laadullisiksi arvoiksi. Ihmisarvoisen elämänturvaavia eettisiä periaatteita ovat:

Itsemääräämisoikeus, jonka toteutuminen edellyttää ikäihmisen tietoisten valintojen tekemistä ja että hän saa päätöksen tekoaan varten tietoa ja muuta tukea. Itsemääräämisoikeutta voidaan edistää

ikäihmisten voimavaroja tunnistamalla, vahvistamalla ja käyttämällä voimavaralähtöisyyden periaatteen mukaisesti.

Oikeudenmukaisuus liittyy inhimillisten tarpeiden tyydyttämiseen ja hyvinvointiin. Palvelujen oikeudenmukainen kohdentaminen edellyttää ikäihmisten yhdenvertaisuuden turvaavaa palvelutarpeenarviointia ja palveluiden yhtenäisiä myöntämisperusteita. Oikeudenmukaisuus tarkoittaa lisäksi syrjinnän estämistä, epäoikeudenmukaisuuteen puuttumista ja erilaisuuden hyväksymistä.

Osallisuus tarkoittaa yksilötasolla osallisuuden näkyväksi tekemistäikääntyneiden palveluiden keskuudessa, toimintakyvyn ylläpitämisessä ja vahvistamisessa sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden turvaamisesta siten, että ihminen on ikääntyessäänkin yhteisönsä täysivaltainen jäsen. Yhteiskunnan tasolla sosiaalinen osallisuus merkitsee ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

Yksilöllisyys korostaa ihmisen näkemistä ainutlaatuisena, yksilöllisenä persoonana. Palveluissa tehtäviä päätöksiä on arvioitava siltä kannalta, miten ne vaikuttavat ihmisen kykyyn kokea itsensä arvokkaaksi yksilöksi ja tuntea elämämielekkääksi. Yksilöllisyys on vapautta ja valinnanmahdollisuuksia, mutta myös vastuuta omaa elämää koskevissa asioissa.

Turvallisuus: Turvallisuudella tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden kokonaisuutta. Turvallisuuden periaatetta voidaan toteuttaa muun muassa turvaamalla sosiaalisen tuen ja palvelujen saatavuus ja laatu sekä luottamus palveluntuottajien ja kuntalaisten välillä, huolehtimalla asuin- ja hoitoympäristöjen palo- ja muusta turvallisuudesta sekä ehkäisemällä tapaturmia, väkivaltaa ja kaltoinkohtelua.

Parkanon ja Kihniön vanhuspalveluiden arvot pohjautuvat Ikäihmisten palvelujen laatusuositukseen.

Vanhuspalveluissa korostetaan asiakaslähtöisyyttä, ikäihmisten hyvää hoitoa ja asiakkaiden viihtyisyyttä. Henkilökunta soveltaa työssään kuntouttavan hoidon periaatteita ja toimintaa johdetaan muutosherkästi. Ihmisarvo ja itsemääräämisoikeuden arvojen mukaisesti asiakkaita kohdellaan tasa-arvoisesti kunnioittaen hänen elämänhistoriaan ja arvoja sekä niille rakentuneiden tapojen ja näkemysten pohjalta, yksilöllisesti laadittavan hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Kumppanuusarvojen mukaisesti henkilökunta toimii yhteistyössä omaisten ja muiden sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa, tieto kulkee luottamuksellisena ja avoimena vuorovaikutuksena turvaten asukkaan hoidon toteutumisen. Tuloksellisen, kustannustehokkaan ja ammatillisen toiminnan

periaatteen mukaan henkilöstö pyrkii kehittämään vanhuspalveluiden toimintaa moniammatillisena työryhmänä, joka työssään ottaa huomioon niin inhimilliset tarpeet kuin taloudelliset resurssit.

4 Itsensä näköinen elämä ikääntyessä

4.1 Kunta asukkaidensa terveyden edistäjänä

Kunnan tehtävä on edistää iäkkäiden asukkaidensa hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Siihen tarjoavat keinoja kunnan kulttuuriin, elinvoimaisuuteen ja elinympäristöihin sekä paikalliseen identiteettiin ja demokratiaan liittyvät tehtävät. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäät asukkaat voivat luoda itselleen hyvän, itsenäisen ja omannäköisen elämän.

Suuri osa ikääntyneistä vanhenee varsin toimintakykyisenä ja elää omannäköistään elämää arjen haasteista hyvin selviten. Kokemus omasta ikääntymisestä liittyy tutkimusten mukaan vahvasti siihen, miten oma fyysinen toimintakyky vaikuttaa päivittäisistä toimista selviytymiseen. Kun halutaan vaikuttaa ikäsidonnaisten menojen kasvuun ennaltaehkäisevästi, on tiedettävä, mitkä tekijät ikääntyvillä todellisuudessa vaikuttavat palvelujen käyttöön ja kustannuksiin.

Ikääntyneitä ei ole mielekästä tarkastella yhtenäisenä ryhmänä. Väestön terveydentilan ja elintason kohottua pitkäikäisyydestä on tullut tavanomaisempaa ja elämänkaari vaiheistuu uudelleen. Suomessa naisten keskimääräinen elinajanodote on tällä hetkellä 84 vuotta ja miesten 78 vuotta. Ikääntyminen voidaan nähdä sarjana erilaisia vaiheita, jotka liittyvät ihmisen toimijuuteen ja osallisuuteen sekä terveydentilaan ja toimintakykyyn. Eläkkeelle siirrytään entistä terveempinä ja toimintakykyisempinä. Nykyihmisen elämänkaareen onkin tullut uusi vaihe, niin sanottu kolmas ikä. Keski-iän ja vanhuuden väliin sijoittuva kolmas ikä on usein omatoimisuuden, tekemisen, osallistumisen ja vapauden aikaa. Kolmanteen ikään tulevilla on tilastojen mukaan luvassa runsaasti elinvuosia, sillä elinajanodote kasvaa kaiken aikaa.

Kaikenlainen toimeliaisuus tukee terveyttä ja hyvinvointia. Taide-, kulttuuri-, kirjasto- ja liikuntapalvelut sekä vapaa sivistystyö pitävät kunnan elävänä ja yhteisöllisenä. Hyvinvoivassa kunnassa myös iäkkäille on paikkoja ja tapoja osallistua yhteisön elämään ja ylläpitää sosiaalisia suhteitaan. Tunne osallisuudesta vahvistaa mielen hyvinvointia ja ehkäisee yksinäisyyden kokemuksia. Vireä vapaaehtoistoiminta on erityisen tärkeää ikääntyville. Eläkkeelle jäävistä ihmisistä moni haluaa tehdä vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoiset myös tarjoavat apua, tukea ja seuraa niitä tarvitseville ikäihmisille.

Väestön ikärakenteen muutoksesta seuraa, että yhteiskunnan on mukauduttava laajasti entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. On edistettävä mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen

ikääntymisen turvaavia toimia, kuten esteettömiä ja turvallisia asuin- ja elinympäristöjä ja näiden kehittymistä tukevaa yhdyskuntasuunnittelua. Tarvitaan muun muassa toimivia liikenneratkaisuja tukemaan mahdollisuuksia asiointiin, mielekkääseen tekemiseen, kuten elinikäiseen oppimiseen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. Tarvitaan monialaiseen tuen ja palvelujen tarpeen arviointiin perustuvia, yksilöllisesti räätälöityjä palveluita, jotka mahdollistavat ja tukevat iäkkään henkilön omaa toimijuutta. Palvelujen pitää olla oikea-aikaisia ja lähellä asiakkaita, ellei keskittäminen ole perusteltua palvelujen laadun ja turvallisuuden vuoksi.

4.2 Vanhuspalveluiden hoitoketjut

4.2.1 Kotona asuminen

Hoitoketjuilla pyritään avaamaan palveluverkoston monitoimijuutta sekä yhteistyötahoja, joiden avulla iäkkään henkilön kotona asumista pyritään tukemaan mahdollisimman kattavasti.

Tavoitteena avohuollon palveluilla on ikääntyneen henkilön kotona asuminen hänen omia voimavarojaan tukien. Palvelutarpeen mukaisesti arvioiduilla avohuollon palveluilla pyritään tukemaan kotona asumista mahdollisimman pitkään asiakkaan omia näkemyksiä kunnioittaen.

Kotona asuvan henkilön palvelutarpeen aloitusta ja palveluiden lisäämistä on kuvattu liitteessä 1 (Liite 1). Mikäli kotihoidossa herää huoli asiakkaan terveydentilasta, lähihoitaja konsultoi asiakkaan asuinalueen sairaanhoitajaa ja tarvittaessa lääkäriä, jotka tekevät arvion asiakkaan tilanteesta. Virka-ajan ulkopuolella konsultoidaan akuuttivastaanoton sairaanhoitajaa ja lääkäriä. Mahdollista on myös pyytää ensihoito paikalle tekemään hoidon tarpeen arviota. Kotihoito jatkuu suunnitelman mukaisesti, mikäli tarvetta akuuttihoitoon ei havaita.

Akuuttihoidon tarpeessa oleva asiakas lähetetään akuuttivastaanotolle, jossa tehdään hoidon tarpeen arvio sekä määritellään jatkohoitopaikka ja tarvittaessa ohjataan asiakas avohuollon tukitoimien piiriin. Akuuttivastaanotolta kotiutuessa asiakkaan kotihoito jatkuu moniammatillisen tiimin suunnitelman mukaisesti.

Mikäli asiakkaan siirtyessä akuuttivastaanotolta terveyskeskussairaalaan jatkohoitoon herää epäilys asiakkaan kotona pärjäämisestä entisin avuin tai omatoimisesti, hoitajat ottavat yhteyttä tarvittaviin

yhteistyötahoihin. Hoito- ja kuntoutussuunnitelma laaditaan moniammatillisesti terveyskeskussairaalaan saapumisen jälkeen.

Voimavara- ja palvelutarvearvio toteutetaan yhteistyössä kuntoutuksen, kotihoidon, terveyskeskussairaalan sairaanhoitajan, lääkärin, asiakkaan, omaisen sekä tarvittaessa muun yhteistyötahon kuten sosiaalitoimen tai vammaispalvelujen kanssa.

Terveyskeskussairaalasta voidaan siirtyä tavoitteelliselle akuutille kuntoutusjaksolle vuodeosaston kuntoutusosastolle tai tavoitteelliselle intervallijaksolle Rauhalan Ahomansikkaan, Kihniön Suutarin Pihlajaan tai Rantakotoon, jossa jatketaan hoito- ja kuntoutusuunnitelmaa yhteistyössä fysioterapian kanssa.

4.2.2 Kokoaikaisen avun tarve

Ympärivuorokautisen hoidon prosessissa keskiössä ovat asiakkaan palvelutarve sekä asiakkaan oma näkemys asumisesta suhteessa tarvitsemiinsa palveluihin. Voimavarakartoituksissa kartoitetaan asiakkaan kokonaistilanne ja kartoitetaan sekä asiakkaan ja että hänen määrittelemän läheisverkoston näkemys avuntarpeesta. Asiakkaan kotona asumista pyritään tukemaan mahdollisimman pitkälle palvelutarpeen mukaisesti myönnetyillä avohuollon palveluilla. Kotihoidon asiakkaat on jaettu maantieteellisesti neljään alueeseen Parkanossa ja Kihniöllä Iltaruskon ja taajaman ulkopuolisiin alueisiin. Asiakkaan asuinalueen sairaanhoitaja on keskeinen yhteyshenkilö määriteltäessä, sitä pärjääkö asiakas vielä avohuollon palveluilla kotona. Ympärivuorokautisen hoidon prosessi on avattu kaaviona (Liite 2).

Asiakkaan toimintakykyä arvioidaan hoito- ja kuntoutussuunnitelman avulla. Suunnitelmaan kirjataan asiakkaan tavoitetila, keinot sekä kuvataan asiakkaan kokonaistilanne. Toimintakykyä arvioidaan toimintakyvyn mittaristoilla, muistitutkimuksilla sekä tarpeen mukaisesti myöhäisiän depressioseulatestistöllä.

Voimavarakartoitukseen osallistuu kaupungin vanhuspalveluiden viranhaltija siinä vaiheessa, kun asiakas hakee tai asiakkaalle haetaan asumispalveluita. Hakemukset asumispalveluihin käsitellään säännöllisesti kokoontuvassa SAS (=selvitä, arvio, sijoita) yta vanhuspalvelut-työryhmässä. Työryhmä antaa asiakkaan hakemukseen lausunnon vanhuspalveluiden viranhaltijalle. Kriteerit asumispalveluihin

on vahvistanut Parkanon ja Kihniön sote yhteistoiminta-alueen perusturvalautakunta (22.3.2018§17) (Liite 4).

Kotihoidon alueen sairaanhoitaja ja kotiutushoitaja/ palveluohjaaja on SAS yta vanhuspalveluiden työryhmässä asiakkaan hakemuksen käsittelyn ajan kertomassa asiakkaan arviointihetken tilanteesta. Myös työryhmän käsittelyvaiheessa on mahdollista, että asiakkaan kotona asumisen tueksi määritellään vielä lisäpalveluita, joita aikaisemmin ei ole ollut käytössä.

4.2.3 Asuminen kokoaikaisessa hoivassa

Ympärivuorokautisen hoivan laadun tarkoituksena on luoda asukaslähtöinen arki. Asukkaan tullessa ympärivuorokautisen hoivan piiriin, esitellään asukkaalle ja omaisille kodin tilat ja toiminnat, sekä annetaan hoivakodin esite. Asukkaalle nimetään omahoitaja, joka yhdessä asukkaan ja omaisten kanssa laatii elämän suunnitelman. Elämän suunnitelmassa kartoitetaan asukkaan historiaa, omia toiveita ja tapoja. Lisäksi sovitaan käytännön järjestelyt arjen sujumiseksi. Asukkaalle laaditaan myös lääketieteellinen hoitosuunnitelma yhdessä asukkaan, omaisten, hoivakodin sairaanhoitajan ja vastuulääkärin kanssa.

Asukkaille ja omaisille järjestetään asukasraateja, joissa voidaan yhdessä keskustella yhteisestä arjesta ja sen sujumisesta. Tavoitteena on mahdollisimman hyvä asukaslähtöinen elämänlaadun ylläpitäminen sekä hyvä elämän loppuvaiheen hoito. Ympärivuorokautisen hoivan laatu esitelty liitteessä (LIITE 3).

5 Iäkkäiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (painopistealueet valtuustokaudelle 2017-2021)

5.1 Ikäihmisten hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen koordinointi

Ikäihmisten hyvinvoinnin ja- terveyden edistämisen suunnittelua ohjaavat Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017-2020 ja siihen pohjaavat kuntien laajat hyvinvointikertomukset. Pirkanmaalla on laadittu myös alueellinen ravitsemussuunnitelma ja alueellinen terveysliikuntasuunnitelma. Parkanon kaupungin strategia ja Kihniön kunnan strategia antavat suuntaa kuntalaisiin vaikuttaville toimenpiteille. Yhteistoiminta-alueen hyvinvointitavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain raportoimalla valtuustolle, jossa tarkastellaan kuntien omia tilastoja, sovittuja indikaattoreita sekä ajankohtaisia ilmiöitä. Hyvinvointitavoitteissa valtuustokaudelle on molemmissa kunnissa ikäihmisten vajaaravitsemuksen ehkäisy, liikunnan lisäämisen arkeen ja syrjäytymisen ehkäisy. Molemmissa kunnissa toimii poikkihallinnollinen hyvinvointiryhmä, joilla on yhteinen hyvinvointikoordinaattori. Vanhusneuvosto toimii myös vaikuttaja hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen asioissa.

Vanhuspalvelulain 980/2012 §12 mukaan kunnassa on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäisestä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja. Lisäksi kunnassa on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä.

5.2 Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukeminen

5.2.1 Matalan kynnyksen palveluohjaus

Osallisuus tukee merkittävästi toimintakykyä. Kuntien tehtävä on lisätä ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamistapoja. Osallisuuden vaikuttamistapoina voivat olla erilaiset asiakas, - ja asukasraadit palveluissa, asiakkaiden edustajuus toimielimissä sekä erilaiset kehittämisryhmät. Keskeistä vaikuttamistyössä on yhteistyö alueen järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kesken. Merkittävä vaikuttamiskanava Parkanossa ja Kihniöllä ovat kuntien vanhusneuvostot.

Palveluohjauksella tarkoitetaan varhaisen vaiheen neuvontaa ja ohjausta, keskiössä on matalan kynnyksen tavoitettavuus. Asiakasta ohjataan ja neuvotaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa puuttumaan ja huolehtimaan esimerkiksi omassa terveydentilassa havaittaviin muutoksiin. Asiakkaan ei edellytetä itse tietävän mitä hänen kuuluu tilanteessaan tehdä, vaan häntä ohjataan ja opastetaan. Neuvonta ja ohjaus on keskitetty siten, että yksi yhteydenotto asiakkaalta riittää. Keskitetyn palveluohjaksen tarkoituksena on helpottaa tukien ja etuisuuksien hakemista sekä koordinoida asiakkaan palveluiden sujuvaa hoitamista. Tavoitteena on tehdä läpinäkyväksi muun muassa järjestöjen toimintaa, kuntien ja yksityisten tuottamia palveluita, kriteereitä kyseisiin palveluihin sekä seurata miten palvelut toteutuvat. Palveluohjauksessa ei pääsääntöisesti synny asiakkuutta sosiaalihuollon palveluihin.

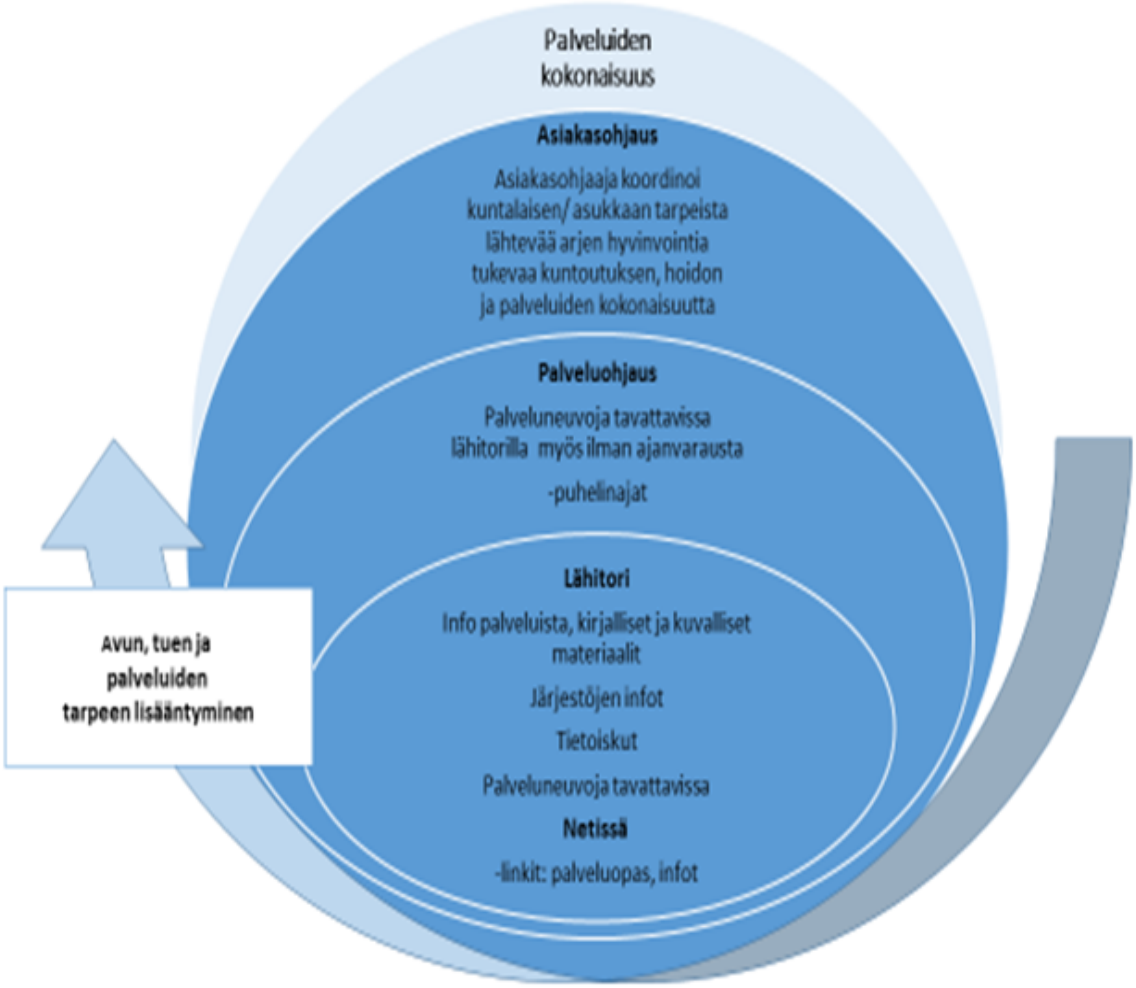

Kuvio 1. Palveluiden kokonaisuus.

5.2.2 Asiakasohjaus

Asiakasohjaus on ikääntyneen asiakkaan ohjausta ja koordinointia monimuotoisten palveluiden piirissä. Asiakasohjauksen sisältyvät palveluiden käynnistäminen, arviointi, seuranta ja koordinointi. Tavoitteena on löytää asiakkaan tarpeista lähtevät palvelut, joista asiakas saa toimintakykyään, arjen hyvinvointiaan ja voimavarojaan tukevia palveluita. Asiakasohjauksessa selvitetään asiakkaan omat näkemykset asiaansa ja kartoitetaan hänen elämäntilannettaan tukevat palvelut.

Asiakkaan toimintakykyä kartoitetaan palvelutarpeen arvioinnilla. Palvelutarve arvioidaan tarvittaessa moniammatillisesti, käyttäen erilaisia ikääntyneen väestön toimintakykymittareita, havainnoimalla ja

keskustelemalla asiakkaan ja hänen läheisten kanssa. Arvioinnissa otetaan huomioon asiakkaan määrittämät tarpeet ja toiveet ja sovitaan yhteisesti tavoitteet palveluille.

Kotiutushoitaja/ asiakasohjaaja osallistuu asiakkaan kotiutukseen liittyviin selvittelyihin, järjestelyihin ja palvelutarpeen kartoituksiin tarvittaessa. Kotiutushoitaja toimii yhteyshenkilönä yksiköiden (terveyskeskussairaala – lyhytaikaisosasto – kotihoito) välillä, huolehtii palveluketjun katkeamattomuudesta sekä tukee ja ohjaa asiakkaan kotona selviytymistä. Asiakasohjaaja tekee tiivistä yhteistyötä muun muassa alueen järjestöjen, seurakuntien, kuntien muiden sektoreiden sekä perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja kuntoutuksen parissa.

5.2.3 Yhteistyö alueen toimijoiden kesken

Vanhuspalvelulain (980/2014) mukaan kunnan eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tueksi. Kunnan tulee tehdä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntynyttä väestöä edustavien järjestöjen muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Yhteistyö Parkanon ja Kihniön vanhusneuvostojen kanssa, seurakuntien sekä erilaisten järjestöjen kesken on keskeistä alueen ikäihmisten osallisuuden tukemiseksi.

Järjestö 2.0 – Järjestöt Pirkanmaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä on hanke, joka kehittää järjestöjen yhteistyötä maakunnassa vuoden 2020 loppuun saakka. Parkanon kaupunki ja Kihniön kunta ovat osallistuneet hankkeeseen ja järjestäneet tapaamisia yhdistyksille ja järjestöille Tehdään yhdessä-tapaamisten merkeissä.

5.2.4 Kulttuurihyvinvointi

Pirkanmaan alueellisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteena on, että kunnissa otetaan taiteen- ja kulttuurinammattilaiset mukaan kehittämään toiminta ympäristöä esteettisemmäksi ja osallisuutta tukevammaksi tilojen, palveluiden, toiminnallisuuden asiakaspalvelun osalta. Palveluyksiköiden

asiakkaiden ja heidän omaistensa tulee olla osallisina suunnittelemassa toimintaympäristöä ja heitä koskevaa taide- ja kulttuuritoimintaa. Pyritään lisäämään asiakkaiden osallistumisen mahdollisuuksia taide- ja kulttuuripalveluihin sekä parannetaan kirjastopalveluiden saatavuutta ja lisätään esitysvierailujen määrää hoiva- ja asumispalveluissa.

Parkanon kaupungissa ja Kihniön kunnassa on toimivat kirjastot, joissa on erilaisia kulttuuritapahtumia kuten taidenäyttelyitä. Petäjäopisto järjestää monipuolista kansalaisopisto toimintaa ja Ylä-Satakunnan musiikkiopisto järjestää musiikkikonsertteja. Taideyhdistykset ja – kerhot tarjoavat mahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin luomiseen. Art Festivo-kulttuurifestivaali järjestetään perinteisesti huhtikuussa.

5.3 Toimintakyvyn tukeminen

5.3.1 Toimintakyvyn merkitys hyvinvoinnille

Hyvä toimintakyky mahdollistaa itsenäisemmän elämän ja luo edellytyksiä osallistua harrastuksiin ja muihin itselle merkityksellisiin toimintoihin. Tarpeenmukaiset palvelut, huolellisesti valitut apuvälineet ja sopivaksi muokattu ympäristö tukevat myös toimintakyvyltään heikentyneen iäkkään hyvinvointia ja osallisuutta.

Toimintakykyinen väestö on yhteiskunnan kivijalka. Hyvän toimintakyvyn kehittäminen ja ylläpitäminen on inhimillisesti tärkeää, mutta myös yhteiskunnallisesti kannattavaa. Yhteiskuntamme sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys ja hyvinvointi nojaavat vankasti väestön toimintakykyisyyteen, myös iäkkäiden ihmisten kotona selviytymiseen ja ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksamiseen.

Heikentynyt toimintakyky lisää riskiä erilaisille tapaturmille, kuten kaatumisille. Turvallinen ympäristö ja kaatumisten ehkäisy sekä toimintakyvyn ylläpitäminen vahvistavat edellytyksiä selviytyä jokapäiväisistä askareista. Väestön ikääntymisen myötä toimintarajoitteisia ja apua tarvitsevia henkilöitä on yhä enemmän. Samalla heistä huolehtivien työikäisten määrä vähenee. Väestön toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen vaativat pontevia toimia ja työhön tarvitaan mukaan laaja joukko toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta aina yhdyskuntasuunnittelusta ja palvelujärjestelmän kehittäjistä vapaaehtoisjärjestöjen toimijoihin.

5.3.2 Elintapaneuvonta

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin käyttöön ottama kansallinen VESOTE-hanke kehittää sosiaali- ja terveydenhuollossa vaikuttavaa ja tavoitteellista elintapa ohjausta. Hankkeen kehittämistoimet painottavat liikkumista, ravitsemusta ja unta. Lopullisena hankkeen päämääränä on, että suomalaiset lisäävät liikkumista, vähentävät istumista, syövät monipuolisesti ja terveellisesti sekä nukkuvat paremmin. Elintapaohjauksen osaamisen kehittäminen, olemassa olevien hyvien käytäntöjen hyödyntäminen ja levittäminen, elintapaohjauksen moniammatillisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistaminen sekä kolmannen sektorin osaamisen ja kokemuksen hyödyntäminen elintapaneuvonnassa nousevat tulevaisuudessa merkittävään rooliin. Sosiaali-ja terveydenhuollon (sote) sekä liikunta-alan ammattilaisten on tärkeä huomioida asiakkaiden elintavat ja tunnistaa niiden muutostarpeet mahdollisimman aikaisin, jotta elämänhallintaa tukevat toimenpiteet voidaan ajoittaa ja kohdistaa oikein. Oleellista on, että asiakas kiinnostuu elintapamuutoksesta itse, käynnistää ammattilasten tukemana elintapa-muutoksen omista lähtökohdistaan, sitoutuu muutokseen ja toisaalta myös tietää, mistä saa tarvittaessa tukea. Tärkeää on myös ammattilaisten osaaminen elintapojen puheeksi ottamisessa. Lisäksi ammattilaisella tulisi olla tiedossa poikkihallinnollinen palveluketju, johon asiakas ohjataan. Systemaattisemman elintapaohjauksen edistämiseksi sote-palveluissa tarvitaan vahvaa tahtotilaa sekä moniammatillista yhteistyötä. Elintapatarjotin julkaistaan jokaisen kunnan omilla sivustoilla.

Parkanon kaupungin ravitsemustyöryhmä on tarkistanut Ikäihmisten ravitsemussuositukset ja linjannut ne Pirkanmaan alueellisen ravitsemussuunnitelman mukaan. Tärkeää on tunnistaa ikäihmisen ravitsemusriski eri palveluissa.

5.3.3 Matalan kynnyksen liikuntapalvelut

Parkanon kaupunki tarjoaa Ikääntyville asukkailleen useita liikuntapalveluita, jotka löytyvät kaupungin liikuntatarjottimella. Uuden liikuntasuunnitelman tavoitteena on huomioida palvelujen tarjonta myös ikääntyville toimintakyvyn tukemiseksi liikunnan keinoin. Esimerkkeinä Parkanon kaupungin Senioreiden peli- ja liikuntaryhmä perjantaisin sekä Ikäihmisten tasapainojumppa torstaisin. Kaupunki

tekee myös yhteistyötä paikallisten liikuntayrittäjien kanssa tarjoamalla muun muassa kuntosalipalveluita. Kaupungin ympäristö pyritään suunnittelemaan omaehtoiseen liikkumiseen kannustavaksi huolehtimalla kaupungin kävely- ja pyöräilyteiden kunnosta, puistoista ja talviajan liukkauden poistosta. Kihniön kunta tarjoaa Ikääntyville kuntalaisilleen mm. allasjumppa mahdollisuutta, hiihto- ja maastoliikuntareittejä sekä kuntosaliohjausta. Myös Kihniön kunnan liikuntasuunnitelma valmistuu alkuvuodesta 2019, ja tavoitteena on kiinnittää huomiota ikääntyvän väestön omaehtoisen liikunnan lisäämisen ohjauksen keinoin. Parkanon kaupunkiin on suunnitteilla lähiliikuntareitti. Syksyllä 2018 toteutettu aikuisväestön liikuntakysely tukee tätä tarvetta.

Merkittävän liikuntatarjonnan ikääntyville tuottaa useat liikunta ja vapaa-ajanjärjestöt, joille Parkanon kaupunki ja Kihniön kunta pyrkivät antamaan käyttöön tiloja ja rahallista avustusta toiminnan järjestämiseksi.

5.3.4 Apuvälinepalvelut

Apuvälinelainaus on merkittävä osa kuntoutuspalveluja. Niitä lainataan terveyskeskuksen fysioterapian yksiköstä. Apuvälineet on tarkoitettu vammasta tai sairaudesta johtuvan lyhyt- tai pitkäaikaisen toimintakyvyn vajauksen tai osallistumisen haasteiden korvaamiseen ja helpottamiseen. Tavallisimpia lainattavia apuvälineitä ovat esimerkiksi kyynärsauvat, rollaattorit ja wc-istuimen korottajat, joita löytyy suoraan apuvälinelainaamon varastosta. Fysioterapeutti tai kuntohoitaja tekee arvion apuvälinetarpeesta joko asiakkaan yhteydenoton perusteella tai esimerkiksi kotihoidon esityksestä. Arvio perustuu aina yksilölliseen, tapauskohtaiseen harkintaan. Arvion lisäksi tarvittaessa tehdään kokeiluja soveltuvasta apuvälineestä ja opastetaan apuvälineen turvallisessa ja asianmukaisessa käytössä.

Pidempiaikaiseen, yli 2-3 kuukautta kestävään, apuvälinetarpeeseen apuvälineet myönnetään yksilöllisen harkinnan perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen päätöksinä. Lainattujen apuvälineiden huolto- ja korjausvastuu on apuvälineen luovuttaneella yksiköllä. Asiakkaan toivotaan ottavan välittömästi yhteyttä, mikäli havaitsee apuvälineeseen tulleen vian tai epäilee välineen toimintakelpoisuutta. Asiakkaan vastuulla on huolehtia apuvälineen puhtaanapidosta sekä asianmukaisesta säilytyksestä. Apuvälinepalvelu on asiakkaalle maksutonta. Apuvälinepalveluun voi ajan varata fysioterapiasta.

5.3.5 Kuntoutus

Ikäihmisille suunnatut kuntoutuspalvelut Parkanon ja Kihniön yhteistoiminta-alueella tukevat kotona asumista, itsenäistä suoriutumista päivittäisistä toiminnoista sekä mahdollisen sairaalaan joutumisen hetkellä nopeaa kuntoutumista. Kuntoutustoiminnan pääpaino on Parkanon terveyskeskussairaalan akuuttiosastolla sekä sen yhteydessä olevalla kuntoutusosastolla. Tämän lisäksi alueen asukkaita palvelee fysioterapeutin polikliininen vastaanottotoiminta niin Kihniössä kuin Parkanossa. Fysioterapiakäynnit voidaan toteuttaa myös kotikäynteinä tarpeen mukaan. Kotihoito toimii tärkeänä yhteistyötahona. Lisäksi fysioterapia on tarvittaessa mukana asunnonmuutostöiden tarpeen arvioinnissa yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.

Fysioterapeutin matalan kynnyksen vastaanotolle 1-3 käynnin arvioon ja ohjaukseen voi hakeutua suoraan varaamalla ajan tai tarvittaessa käymällä ensin lääkärin vastaanotolla. Tavallisimpia syitä hakeutua fysioterapiaan ovat erilaiset tuki- ja liikuntaelimistön kivut, liikerajoitukset nivelissä, tasapainon ongelmat, tekonivelleikkausten jälkeen tai neurologisten sairauksien, kuten Parkinsonin taudin, aiheuttamat haasteet toimintakyvyssä. Varsinaisia pidempiä hoitosarjoja ei vastaanottotoiminnan piirissä toteuteta.

5.4 Kotona asumista tukevat palvelut

5.4.1 Liikkumista tukevat palvelut

Liikkumista tukevat palvelut ovat henkilön tarpeiden mukaisesti järjestetty liikkumisen tuki, tavoitteenaan edistää kuntalaisten hyvinvointia ja sen ylläpitämistä sekä osaltaan edistää henkilöiden suoriutumista ja omatoimisuutta sekä tukea kotona asumista. Kunnat voivat järjestää kuljetuspalveluja sekä sosiaalihuoltolain (2014/1301) että vammaispalvelulain (1987/380) nojalla. Sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumista tukevia palveluja järjestetään henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn takia ja jotka tarvitsevat palvelua asioimisen tai muun jokapäiväisen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi. Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun myöntäminen perustuu hakijan tuloihin ja varallisuuteen sekä sosiaaliseen tilanteeseen. Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua haetaan

Parkanon sosiaalitoimesta kuljetuspalveluhakemuksella, liitteenä selvitys hakijan tuloista. Vammaispalvelulain mukainen vaikeavammaisen kuljetuspalvelu tulee järjestää vaikeavammaiselle henkilölle, joka tarvitsee kuljetuspalvelua työssä käymiseen, opiskeluun, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, virkistykseen ja muuhun jokapäiväiseen elämään liittyviin tarpeisiin. Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua haetaan Parkanon sosiaalitoimesta vammaispalvelulain mukaisella kuljetuspalveluhakemuksella, liitteenä lääkärinlausunto.

5.4.2 Avohuollon tukipalvelut

Kotihoidon tukipalveluja ovat ateria-, kylvetys-, asiointi-, ja turvapalvelut. Tukipalveluita voidaan myöntää myös ilman säännöllisen kotihoidon tarvetta. Siivouspalvelu ei sisälly kotihoidon tukipalveluihin vaan siivouspalvelupyynnöt ohjataan tiedustelemaan yksityisiltä siivouspalveluyrityksiltä.

5.4.3 Kotihoidon palvelut

Kotihoidon tavoitteena on auttaa vanhuksia, vammaisia ja pitkäaikaissairaita asiakkaita selviytymään kotona mahdollisimman pitkään tukemalla heidän itsenäistä asumista ja selviytymistä omassa kodissaan itsemääräämisoikeutta ja yksilöllisyyttä kunnioittaen. Kotihoidon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää kotona asuvien terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia.

Kotihoidon palvelut perustuvat sosiaalihuoltolakiin, kansanterveyslakiin sekä valtakunnalliseen ikäihmisten hoitoa ja palvelua koskevaan laatusuositukseen.

Kotihoidon antaman avun sisältö painottuu henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon sekä hoitoon, jossa huomioidaan asiakkaan terveydentila. Palveluja myönnetään alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman, perhetilanteen tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella apua tarvitseville kuntalaisille. Palveluiden myöntämisen edellytyksenä on, että asiakas sitoutuu annettavaan hoivaan/hoitoon ja on halukas ottamaan vastaan kotihoidon palveluita. Kotihoidon myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että asiakkaan palvelutarve vaatii sosiaali - ja/tai terveydenhuollon henkilöstön osaamista. Kotihoidon palvelut, sekä tukipalvelut myönnetään asiakkaan palvelutarpeen perusteella ja niitä voidaan vähentää, lisätä tai tehdä päätös palveluiden lopettamisesta asiakkaan toimintakyvyn

muutosten mukaisesti. Säännöllisen kotihoidon asiakkaalle laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma yhdessä asiakkaan ja asiakkaan määrittelemän läheisverkoston kanssa.

5.4.4 Muistiterveydestä huolehtiminen

Muistihäiriöitä voidaan ehkäistä terveellisillä elämäntavoilla. Muistiterveyden kannalta keskeisintä on liikunta, terveellinen ravitsemus, riittävä aivojen aktivointi koko elämän ajan, niin sanottu ”aivojumppa” ja sydän- ja verisuonitautien riskitekijöiden minimointi.

Liikunta: Liikuntaa tulisi harrastaa monipuolisesti vähintään 3–5 kertaa viikossa. Liikunnan tulisi sisältää sekä lihaskuntoharjoittelua että kestävyyskuntoharjoittelua. Tärkeää on löytää itselle mieluinen ja hyvää mieltä tuottava liikuntaharrastus. Liikuntaharjoittelun tulee olla säännöllistä.

Ravitsemus: Muistiterveellisiä muutoksia ruokavalioon saadaan lisäämällä kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttöä ja kuidun määrää. Kannattaa suosia pehmeitä rasvoja ja vähentää liiallisen sokerin ja suolan käyttöä. Kalaa kannattaa syödä kahdesti viikossa. Humalahakuista juomista tulisi välttää.

Aivojumppa: Muisti tarvitsee pitkäkestoista, säännöllistä ja riittävän haastavaa aivojumppaa. Uusien asioiden opettelu sekä erilaiset harrastukset ovat hyvää lisäharjoitusta muistille. Esimerkkejä muistia ja muita ajattelutoimintoja aktivoivista toimista ovat musiikin kuuntelu, kielten opiskelu, lukeminen, ristisanatehtävät ja erilaisten pelien pelaaminen. Myös aktiivinen sosiaalinen elämä käy aivojumpasta. Ylimääräistä stressiä kannattaa välttää.

Sydän- ja verisuonitautien riskitekijät: Mikäli verenpaine tai veren sokeripitoisuus on korkea tai veren rasva-arvot poikkeavat, tulisi kiinnittää huomiota riittävään liikuntaan ja terveellisiin ravitsemustottumuksiin edellä kuvattujen liikunta- ja ravitsemusohjeiden mukaisesti. Verenpaineen, kolesterolin ja verensokerin lääkehoitoa tulee harkita, mikäli elintapamuutokset eivät onnistu tai ne eivät yksin riitä. Tupakointi on yksi suurimmista sydän- ja verisuonitautien riskitekijöistä, ja sitä kannattaa välttää myös muistiterveyden vuoksi.

Taulukko 6. Keskivaikean ja vaikean etenevän muistisairaudet esiintyvyys Kihniössä (lähde: muistiasiantuntijat.fi)

Kihniö

Ikäluokat	Ikäluokan koko	Vähintään keskivaikeaa muistisairautta sairastavien määrä
30–64	924	2
65–74	303	13
75–84	195	21
85–	90	31
Yhteensä	***1 512***	***67***

Taulukko 7. Keskivaikean ja vaikean etenevän muistisairaudet esiintyvyys Parkanossa (lähde: muistiasiantuntijat.fi)

Parkano		
Ikäluokat	**Ikäluokan koko**	**Vähintään keskivaikeaa muistisairautta sairastavien määrä**
30–64	2 860	7
65–74	1 106	47
75–84	617	66
85–	250	88
Yhteensä	***4 835***	***208***

Keskivaikean ja vaikean muistisairauden esiintyvyys voidaan arvioida ikäryhmittäin Mini-Suomi -tutkimuksen (30–84-vuotiaat), Vantaan vanhimmat -tutkimuksen (85 vuotta täyttäneet) ja Kuopio 75+ -tutkimuksen mukaan seuraavasti:

30–64	0,26	%:lla
65–74	4,2	%:lla
75–84	10,7	%:lla
85–	35	%:lla

1. Ikäluokan koko: Tilastokeskuksen väestötiedot 1.5.2017 lukumäärä ikäluokittain
2. Keskivaikean ja vaikean muistisairauden esiintyvyys, % kustakin ikäluokasta, lukumäärä

5.4.5 Omaishoidettavien ja omaishoitajien tukeminen

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojensa puitteissa. Omaishoidon tukea koskevan lain (937/2005) tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja tukea omaishoitajan työtä.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista

palveluista. Palvelut hoidettavalle määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Parkanon ja Kihniön sote yhteistoiminta-alueen omaishoidon tuen myöntämisperusteet on hyväksytty Parkanon kaupungin perusturvalautakunnassa 28.5.2015.

Omaishoidon tuesta annetun lain (2005/937) uudessa 3 a §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää omaishoitajan hoitotehtävää tukevia palveluita. Pykälän 1 momentissa säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää tarvittaessa omaishoitajille valmennusta ja koulutusta. Parkanon ja Kihniön perusturvalautakunta yta on kokouksessaan 20.9.2018 § 52 vahvistanut omaishoidon tuen koulutus- ja valmennustilaisuuksien järjestämisen suunnitelman.

Omaishoitajan jaksamisen tueksi uusille omaishoitajille sekä hoito- ja palvelusuunnitelman päivityksen yhteydessä tarjotaan mahdollisuus terveystarkastukseen.

Omaishoidon tuen vapaista sovitaan hoito- ja palvelusuunnitelman laadinnan yhteydessä. Omaishoitaja saa kolme (3) lakisääteistä vapaapäivää kuukaudessa. Vapaapäiviä voi kerryttää enintään kolmen kuukauden osalta. Jos hoidettava on kehitysvammainen, hoito voi olla myös kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 2 §:n 6 kohdassa tarkoitettuna erityishuoltona annettavaa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Käytössä ovat intervallihoito Rauhalan palvelukeskuksessa, Rantakodon palvelukeskuksessa sekä Suutarin Pihlaja-yksikössä ja kehitysvammaisten osalta perhehoidossa. Vaihtoehtona on myös omaishoidon tuen sijaishoito, jossa kaupunki laatii sijaishoitajaksi ryhtyvän kanssa toimeksiantosopimuksen.

Pirkanmaan Omaishoitajat ry PIONI on vuonna 2008 perustettu omaishoitajien yhdistys, jonka tarkoituksena on toimia omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa hyvinvoinnin tukemiseksi. Heiltä saa tukea ja neuvoa muun muassa omaishoitajan oikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Taulukko 8. (Sotkanet info ind.3262.)

OMAISHOIDON TUEN 75-VUOTTA TÄYTTÄNEET HOIDETTAVAT VUODEN AIKANA % VASTAAVAN IKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ	2015	2016	2017
PIRKANMAA	3,6	3,7	4,2
KIHNIÖ	10,8	13	12
PARKANO	5,8	6,5	5,6

Taulukko 9. (Sotkanet info ind.2106)

OMAISHOIDON TUESTA SOPIMUKSEN TEHNEITÄ 65-VUOTTA TÄYTTÄNEITÄ HOITAJIA VUODEN AIKANA YHTEENSÄ, KUNNAN KUSTANTAMAT PALVELUT	2015	2016	2017
PIRKANMAA	1957	2031	2062
KIHNIÖ	27	35	31
PARKANO	39	63	55

5.4.6 Iäkkäiden perhehoito

Parkanon ja Kihniön ikäihmisten palveluvalikko laajenee vuonna 2019 ikäihmisten perhehoidon käyttöönoton osalta. Perhehoidossa asiakkaat saavat yksilöllistä hoitoa tavallisessa perheessä ja kodissa tai omassa kodissaan. Perhehoitolain (263/2015) tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoito tarjoaa kiinteän lähiyhteisön, ihmissuhteita, kodinaskareita, hoitoa ja huolenpitoa. Perhehoidossa kunta huolehtii palvelutarvearvion laadinnasta sekä vastaa asiakkaan sijoittamisesta perhehoitoon sekä myöntää perhehoidon palvelun asiakkaalle. Perhehoito myönnetään palvelutarpeen mukaisesti osavuorokautisesti, tilapäisesti tai pitkäaikaisesti. Kunta laatii perhehoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen perhehoidosta. Pirkanmaan perhehoidon yksikkö huolehtii muun muassa uusien perhehoitajien rekrytoinnista ja ennakkovalmennuksesta, järjestää perhehoitajille koulutusta sekä toimii perhehoitajien tukena.

5.5 Asuminen ja elinympäristö

5.5.1 Esteettömyys

Valtakunnalliset ikääntyneiden asumisen suositukset korostavat kotona asumista. Vanhuspalvelulaki (2012/980) sekä Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019, kuten myös hallituksen kärkihanke 2016–2018 ikäihmisten kotihoidon ja kaikenikäisten omaishoidon kehittämisestä keskittyvät tähän teemaan.

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma painottaa toimenpidesuosituksissaan ikääntyneiden asumisolojen parantamista ja kotona asumisen edistämistä. Esteettömät asunnot ja asuinympäristöt, ikäystävälliset ja yhteisöllisyyttä vahvistavat asuinalueet ja korttelit lisäävät turvallisuudentunnetta asumisessa. Myös asuntojen korjauksilla sekä yleensä korjausrakentamisella mahdollistetaan omassa kodissa ikääntymistä. Vuonna 2017 voimaan tullut investointiavustuslain muutos tukee myös kotona asumista pidempään, sillä ARA:n rahoittamiin ikääntyneiden palvelutaloihin/-keskuksiin rakennettuja yhteisiä tiloja voidaan avata myös lähialueella asuvien käyttöön.

Ikääntyneiden asumisessa tarvitaan monenlaisia asumisratkaisuja ja entistä enemmän sellaisia, että ne nivoutuvat muun väestön asumiseen. Kysyntää on tavallisista esteettömistä asunnoista kerrostaloissa ja yhteisöllisyyttä tukevista asumismuodoista. Myös palvelukorttelit ja monisukupolviasumista korostavat ratkaisut saavat ikääntyneiltä kuntalaisilta vahvaa kannatusta, selviää ”Ikääntyneiden asumisratkaisujen tarve ja toteutus”-selvityksessä. (Ara. Erityisryhmien asuntomarkkinakatsaus 2017)

Valtaosa ihmisistä toivoo, että voisi asua ja elää myös ikääntyessään omassa kodissaan. Suuri osa iäkkäistä myös tekee niin ilman sen suurempaa tuen ja avun tarvetta. Ikä kuitenkin muuttaa ihmistä: liikkuminen voi hidastua, koordinaatiokyky alentua, kuulo ja näkö heikentyä ja muisti tuottaa ongelmia. Palveluita suunniteltaessa tulee huomioida kokonaisuus, jotta palvelut sijaitsevat myös lähellä ikäimisiä ja ovat helposti saavutettavissa. Yhteisöllisten asumismuotojen syntymistä tulisi tutkimusten mukaan tukea, sillä ne lisäävät sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuutta. Osallistaminen palveluiden suunnitteluun sekä ikäihmisten omat toiveet tulee tuoda esiin kaupungin päätöksen tekoon muun muassa Vanhusneuvoston apua käyttäen.

Esteettömissä ja turvallisissa tiloissa ja ympäristöissä voi elää ja toimia itsenäisesti toimintakyvyn heikentyessäkin. Aidosti esteettömän elinympäristön synty on monen tekijän summa. Ratkaisevia ovat kunnan maankäyttöön, kaavoitukseen, rakentamiseen, asumiseen ja joukkoliikenteeseen liittyvät päätökset ja teot. Parkanon kaupungin Esteettömyyskävely oli 24.5.2018 ja se oli osa Luoteis-Pirkanmaan Liikenneturvallisuuskoordinaattorin työtä. Kävelylle kutsuttiin Parkanon vanhus ja vammaisneuvostojen jäsenet, jotka olivat etukäteen saaneet esittää havaittuja kohteita, mukaan lukien rakennusten sisäänkäynnit. Parkanon vammaisneuvosto järjesti laaja-alaisen E*steettömyyspäivän Parkanossa* la 13.10.2018.

Painopiste ikääntyneiden palveluissa ja asumisessa on siirtymässä laitosmaisista ympäristöistä yhä vahvemmin itsenäisen asumisen tukemiseen. Tämä kuitenkin edellyttää, että ikääntyneiden tarvitsemat

palvelut ovat helposti saavutettavissa omilla asuinalueilla. Kartoittamalla asuinalueita, joilla ikääntyneiden osuus on suuri, voidaan tuoda esiin kehitystarpeita sekä huomioida esteettömyys ja ikääntyneitä tukevat asumisratkaisut yhdyskuntasuunnittelussa. Maaseudulla ikääntyminen keskittyy taajamakeskuksiin, jotka houkuttelevat haja-asutusalueiden ikäihmisiä asumaan tuttuun taajamaan palvelujen ääreen. Maaseututaajamiin rakennettujen uusien kerrostalojen asukkaista yli 40 prosenttia on yli 65-vuotiaita. Havainnot käyvät ilmi ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013-2017 ja Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) toteuttamasta "Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa"-raportista.

Ympäristöministeriö on julkaisut vuonna 2018 uuden oppaan, joka on tarkoitettu tukemaan uusien asuinalueiden ja asuinrakennusten suunnittelua ja olemassa olevien asuinalueiden ja asuntokohteiden kehittämistä muisti- ja ikäystävällisiksi.

5.5.2 Sosiaalihuollon asumisen palveluiden muutos

Ikäihmisten asumisen lähtökohta on palveluiden vastaaminen asiakkaan tarvetta. Ikääntyneiden määrän kasvaessa, koko Suomessa on asumisen ja ikääntyneiden palveluita lähdetty monimuotoistamaan vastaamaan oikeaa palvelua oikeaan aikaan.

Lähtökohtana on kotiin annettavien palveluiden lisääminen ja siirtyminen raskaiden palveluiden sijaan kohta monimuotoisia kotiin annettavia palveluita. Käytännössä se tarkoittaa asumispalveluiden palveluvalikon täydentämistä. Jatkossa asiakas voi hakea kotihoitoa, intensiivistä kotihoitoa, palveluasumista tai tehostettua palveluasumista. Tavoitteena on oikeat palvelut asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti arvioituna ja henkilöstön joustava ohjaaminen tarpeita vastaavaksi. Intensiivisen kotihoidon, palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen hakemukset käsitellään SAS (=selvitä, arvioi, sijoita) Parkanon ja Kihniön sote yhteistoiminta-alueen työryhmässä.

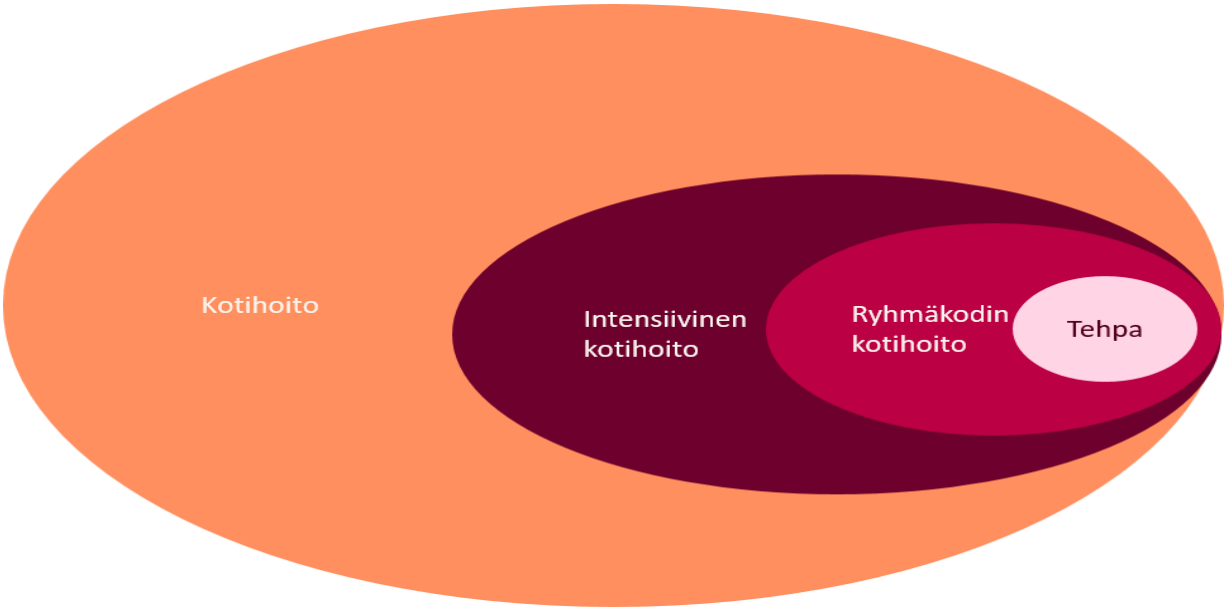

Kuvio 2. Tuen muodot.

Taulukko 10.Tuen muodot.

Palvelu	**Tehtävä**
Kotihoito	Kotiin vietävät hoivapalvelut (1-3 x päivässä tai harvemmin)
Intensiivinen kotihoito	Runsaasti apua ja valvontaa tarvitsevat asiakkaat, myös kahden hoitajan avun tarvitsevat (käynnit yli 3 x päivässä) Avunsaanti jatkossa myös yöaikaan Rauhalan ja Rantakodon yhteydessä olevat rivitalot, Iltaruskon ja veteraanitalojen asukkaat
Palveluasuminen/ Ryhmäkodin kotihoito	Yhteisöllinen asuminen Apu lähellä myös yöaikaan Apu lähellä, samassa rakennuksessa mm. ruokasali, päiväkuntoutus ja terveyspalvelut Rauhala ja Rantakoto, Iltarusko ja Veteraanitalot
Tehostettu palveluasuminen	Avuntarve ja/tai ohjauksen ja valvonnantarve ympärivuorokautista Rauhalan palvelukeskus, Rantakodon palvelukeskus, Väistön ryhmäkodit, Suutarin Pihlaja

Asumisen palveluiden muutoksen tavoitteena on asiakkaiden yhteisöllisyyden lisääminen, yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteen lieventäminen sosiaalisten suhteiden vahvistumisella sekä asiakkaan ryhmään ja yhteisöön kuulumisen tunteen vahvistaminen. Tavoitteena on asiakkaan omatoimisuuden ja jäljellä olevan toimintakyvyn ylläpitäminen sekä asiakkaan omahoidon vahvistaminen.

5.6 Terveydenhuollon palvelut

Terveyspalveluihin kuuluvat lääkärin ja hoitajien vastaanotot, kuntoutuspalvelut, kuvantaminen, laboratoriotoiminta, suun terveydenhuolto ja erikoissairaanhoito.

Parkanon terveyskeskuksesta saa hoitoa ympäri vuorokauden. Ensiapu ja kiireellinen vastaanotto on tarkoitettu välitöntä ja kiireellistä hoitoa vaativien sairauksien ja tapaturmien hoitoon. Sairaanhoitaja arvioi hoidon tarpeen, ja lääkäri on saatavilla ympäri vuorokauden.

Lääkärin ja hoitajan ei-kiireelliset vastaanotot sekä Parkanossa että Kihniöllä toimivat ajanvarauksella. Käytössä on lääkäri-hoitaja -työparimalli. Terveyskeskuksen hoitajat arvioivat asiakkaan hoidontarpeen ja varaavat ajan vastaanotolle. Asiakkaille, joilla on yksi tai useampia pitkäaikaissairauksia, pyritään nimeämään oma hoitaja/oma lääkäri, jolloin kaikki yhteydenotot, ajanvaraukset, laboratoriovastausten tiedustelu ja reseptien uusintapyynnöt kulkevat pääsääntöisesti omahoitajan kautta.

Parkanossa on röntgen, joka on käytettävissä arkipäivisin. Röntgenlääkäri käy kerran viikossa Parkanossa tekemässä myös ultraäänitutkimuksia.

Fimlabin laboratoriopalvelut ovat käytettävissä arkipäivisin. Parkanossa päivittäin ja Kihniöllä kolmena päivänä viikossa. Laboratoriotutkimuksiin tarvitaan lääkärin tai hoitajan lähete.

Parkanon terveyskeskussairaalassa hoidetaan akuuttia osastohoitoa vaativia ja erikoissairaanhoidosta jatkohoitoon siirtyneitä potilaita. Kihniöllä on myös terveyskeskussairaala, mutta akuuttiosastohoito on keskitetty Parkanon osastolle, jossa toimii myös kuntoutusyksikkö.

Sairaanhoitopiirin tarjoaman erikoissairaanhoidon lisäksi käytettävissä on Pihlajalinnan laajat erikoislääkäripalvelut muun muassa Pihlajalinna Parkano –lääkäriasemalla, Koskiklinikalla ja Jokilaakson Sairaalassa. Erikoislääkärille hakeudutaan terveyskeskuslääkärin lähetteellä tai yksityisesti itse maksaen. Hoitokoordinaattori huolehtii sujuvasta palvelusta.

Suun terveydenhuollon tehtävänä on tarjota ikääntyneelle väestölle suun terveydenhuollon palvelut yksilöllisen hoidontarpeen mukaisesti. Ikääntyneitä ohjataan ja neuvotaan suun omahoidon päivittäisessä toteutuksessa huomioiden ikääntyneen väestön suun terveyden erityispiirteet. Suun terveydenhuolto tekee hoito/ohjauskäyntejä myös alueen vanhusten palvelutaloihin.

Hammashoitolat sijaitsevat Parkanon ja Kihniön terveyskeskuksissa. Ajanvaraus puhelimitse tai paikan päällä käymällä suoraan hammashoitolasta.

Fysioterapeutin vastaanotolle pääsee ajanvarauksella sekä Parkanon terveyskeskuksessa että Kihniön terveys- ja palvelukeskuksessa. Matalan kynnyksen fysioterapiaan voi varata ajan suoraan, ilman lääkärin lähetettä. Tarpeen vaatiessa fysioterapia toteutetaan kotikäyntinä. Yksilöllisen fysioterapian lisäksi järjestetään ryhmämuotoista toimintaa. Ryhmiin hakeudutaan ottamalla ensin yhteys fysioterapiaan. Tarjolla on ryhmiä liittyen tuki- ja liikuntaelimistön ongelmiin sekä neurologisiin sairauksiin.

6 Suunnitelman seuranta ja arviointi

Taulukko 11. Tavoitteet, keinot ja vastuutus.

Tavoitteet	Keinot	Vastuutaho
• Ikäihmisten osallisuus- ja vaikuttamistavat	• Vaikuttamisraadit, yleisötilaisuudet	• Hyvinvointityö, järjestöyhteistyö vanhusneuvostot • Parkanon kaupunki • Kolmostien Terveys
• Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	• Elintapaohjaus • Asumisympäristön kehittäminen • Muistiterveyden edistäminen • Hyvinvointia edistävät palvelut; terveystarkastukset, vastaanotot tai kotikäynnit	• Hyvinvointityö • Parkanon kaupunki • Kolmostien Terveys
• Neuvontapalveluiden, palveluohjauksen ja asiakasohjauksen kehittäminen	• Neuvontapiste ikäihmisille • Neuvontapuhelin • Palveluohjaus • Asiakasohjaus	• Avopalvelut • Kolmostien Terveys • Parkanon kaupunki
• Teknologia osaksi palveluverkostoa • Muistisairaan kotona asumisen tukeminen	• Digitaalisten palveluiden käyttö opastus ikääntyville • Kotona asuvien muistisairaiden dementiahälytyslaitteet osaksi tukipalveluita • RAI- ohjelmisto osaksi ikääntyvien palveluiden palvelutarpeen ja	• Kaikki toimijat • Parkanon kaupunki • Kolmostien Terveys

	toimintakyvyn määrittelyä	
• Kotona asumisen tukeminen	• Liikkumista tukevat palvelut • Kotihoidon kehittäminen • Kotihoito mahdollista ympärivuorokauden • Kotikuntoutus • Palveluiden muotoutuminen enemmän asiakkaan tarpeiden mukaan	• Avopalvelut • Kolmostien Terveys • Parkanon kaupunki • Yhteistyö alueen järjestöjen parissa
• Omaishoidon tuen kehittäminen	• Määrärahan riittävyys • Koulutus- ja valmennustarpeisiin vastaaminen • Omaishoitoperheet saavat tarpeisiinsa räätälöityjä palveluja • Omaishoitajien jaksamisen tukeminen (mm. intervallipaikkojen riittävyyden turvaaminen)	• Parkanon kaupunki • Kolmostien Terveys
• Ikäihmisten perhehoito	• Toiminnan käyttöönotto • Toiminnan laajentuminen	• Parkanon kaupunki • Kolmostien Terveys Oy
• lästä ja toimintakyvystä riippumatta mahdollisuus elää omanlaistaan hyvää elämää	• Senioritalo • Asumisen yhteydessä hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluja • Uudenlaiset asumisen ja asumisen tuen ratkaisut	• Parkanon kaupunki • Kihniön kunta • Kolmostien Terveys Oy

• Asumisen mallit vastaamaan palvelutarvetta	• Laitoshoidosta luopuminen • Tehostettu palveluasuminen enemmän tavanomaisen suuntaan -> tilalle enemmän tavallisen asumisen ratkaisuja	
• Suunnitelman seuranta	• Raportit puolivuosittain ohjausryhmälle	• Kolmostien Terveys

Lähteet

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Katsottavissa: https://stm.fi/koti-ja-omaishoito/rahoitettavat-hankkeet

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012.980. Finlex. Katsottavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2017:6. Katsottavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki omaishoidon tuesta. 2.12.2005/937. Finlex. Katsottavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050937

Perhehoitolaki 20.3.2015/263. Finlex. Katsottavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. Katsottavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Lidp447260096

THL Ikääntyminen https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen

Valtioneuvosto: Muisti- ja ikäystävällinen asuin- ja elinympäristö. Katsottavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4806-4

Liitteet

Liite 1: Hoitoketju 1

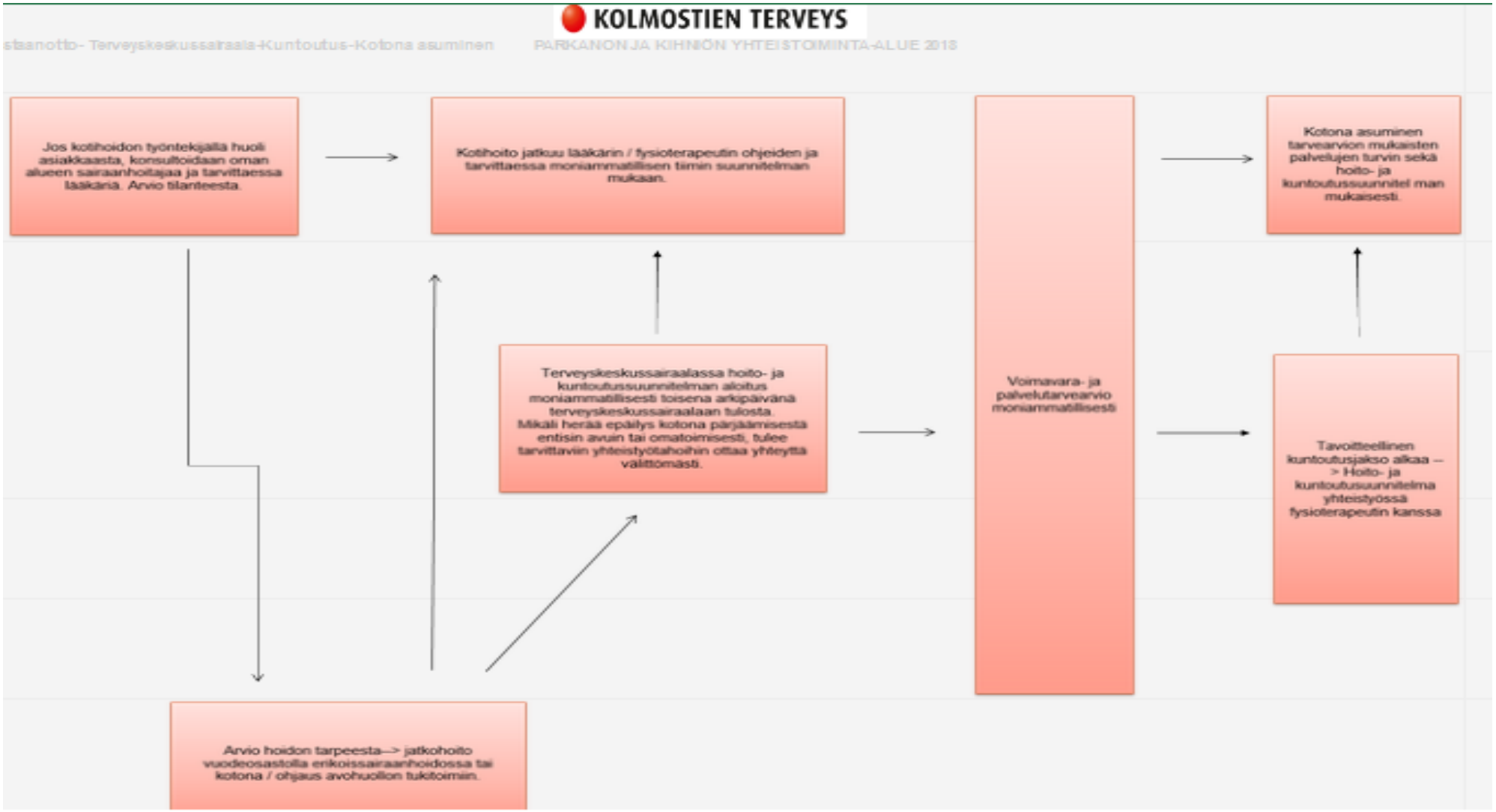

Liite 2: Hoitoketju 2

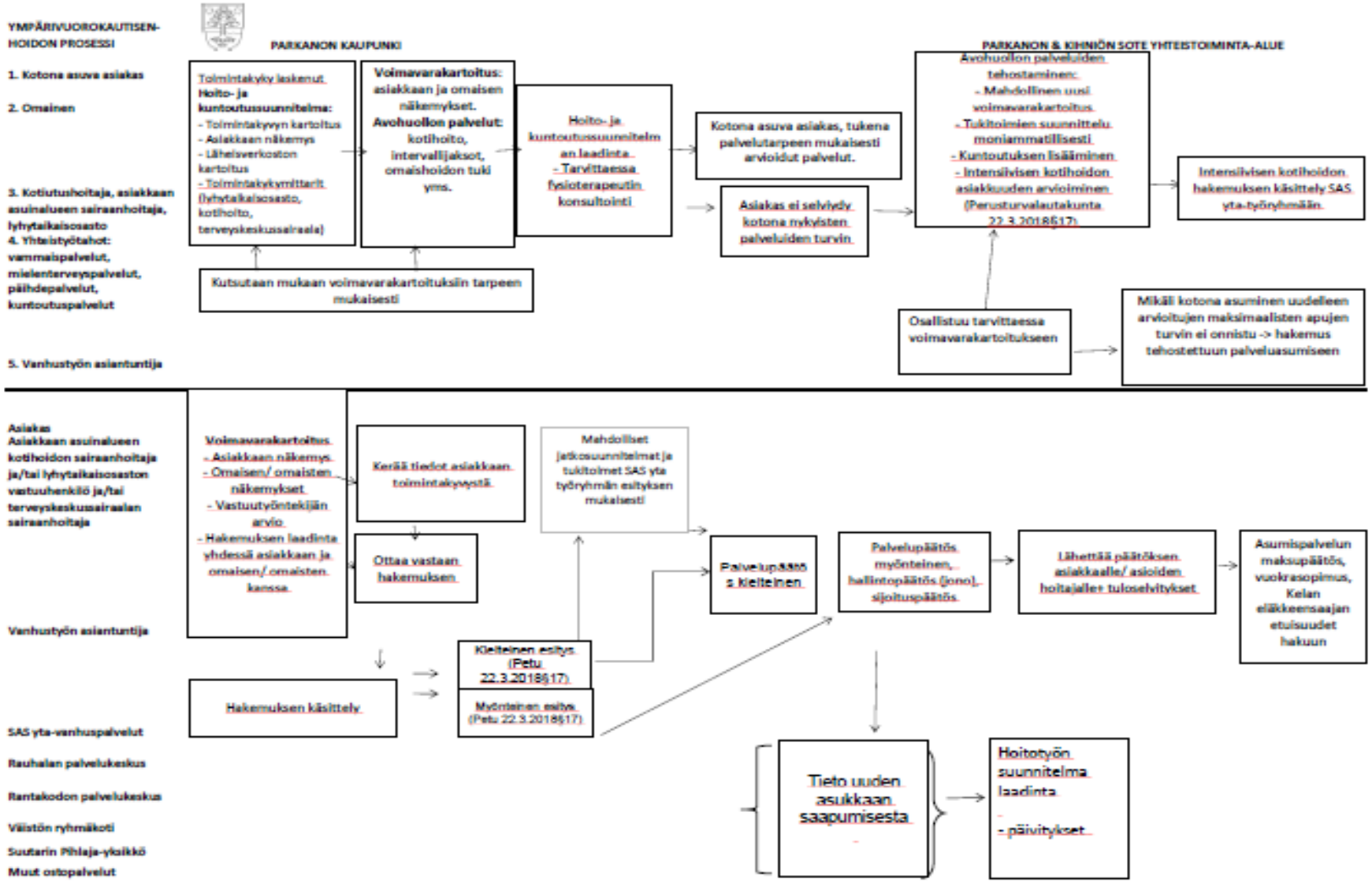

Liite 3: Ympärivuorokautisen hoivan laatu

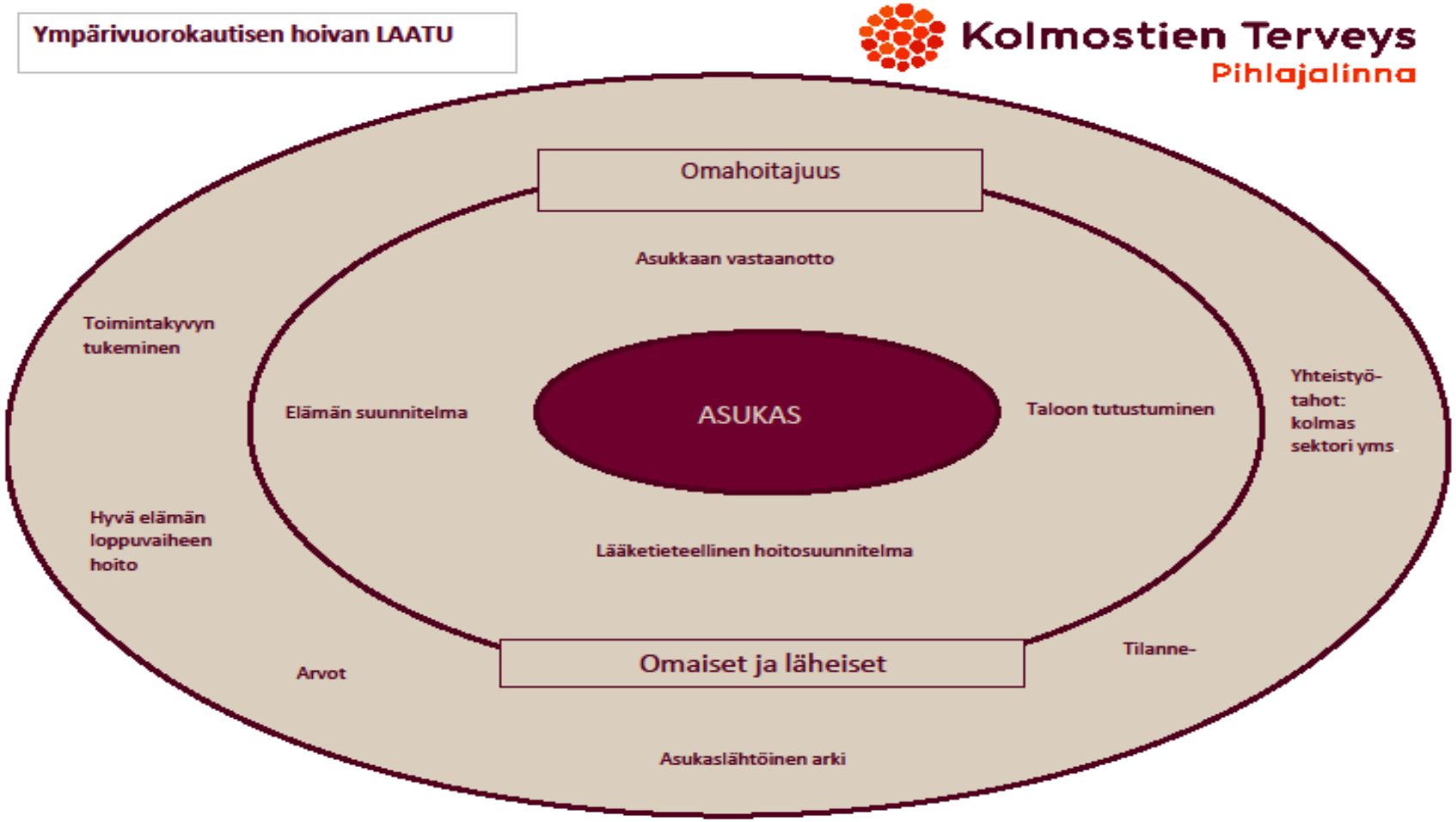

Ympärivuorokautisen hoivan LAATU

1. **Asukaslähtöisyys**

2. **Asukkaan saapuminen ympärivuorokautiseen hoivaan**
    - Asukkaan vastaanotto:
        - Asukas ja omainen toivotetaan tervetulleeksi -> asiakaslähtöinen kohtaaminen
    - Keskustelua siitä, miten olemisesta ja elämisestä ympärivuorokautisessa hoivassa saadaan asukkaan näköistä
    - Taloon tutustuminen:
        - Yhteinen keskusteluhetki hoitajan ja asukkaan välillä -> asukkaan mieltymyksien kartoittaminen
        - Tilojen ja toimintojen esittely
        - Esitteet
    - Elämän suunnitelma/ perushoidollinen suunnitelma:
        - Aloitus asiakaslähtöisesti
        - Valmis 1 kk sisällä
        - Keskustelussa mukana asiakas, omainen ja omahoitaja
        - Omahoitaja koollekutsuja
        - Omahoitajalla vetovastuu
    - Lääketieteellinen hoitosuunnitelma
        - Laadittuna viimeistään 3kk kuluttua
        - Paikalla asukas, omainen, lääkäri, sairaanhoitaja
        - Omahoitaja tai Sairaanhoitaja koollekutsuja
        - Vetovastuu lääkärillä
    - Omahoitajuus
        - Yhteydenotot omaisiin, läheisiin
    - Omaiset/ läheiset
        - Säännölliset yhteydenotot
        - Asukasraadit

3. Elämä ympärivuorokautisessa hoivassa

- Asukkaan toimintakyvyn tukeminen:
  - Arjen tekemisen kautta toimintakyvyn säilyminen mahdollisimman hyvänä
- Asukaslähtöinen arki
  - Oikeus omannäköiseen elämään
  - Asukkaan ja hoitajien yhteinen arjessa eläminen
- Tilanneherkkyys asukkaan kohtaamisessa
  - Reagoiminen tunnetiloihin
- Yhteistyötahot
  - Kolmas sektori yms.
- Hyvä elämän loppuvaiheen hoito
  - Läheisten läsnäolo

Liite 4. Ympärivuorokautisen hoidon kriteerit

Perusturvalautakunta yta 22.3.2018 § 17

IKÄIHMISTEN ASUMISPALVELUN KRITEERIT

Sosiaalihuoltolain (2014/1301) § 21 mukaan asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut.

Tehostetun palveluasumisen lähtökohtana ovat asiakkaan ympärivuorokautisen hoivan ja huolenpidon ja/tai ohjauksen ja valvonnan tarve. Edellytyksenä ympärivuorokautiseen hoivaan ovat vanhuspalveluiden tarpeen mukaisten avohuollon palveluiden runsas käyttö. Runsaalla käytöllä tarkoitetaan kotihoidon päivittäisiä käyntejä (n. 3 x vrk ->, kotihoidon tukipalveluiden käyttöä, päivätoiminta, kuntoutusjaksot). Omaishoidettavien osalta arvioidaan kotona asumisen tueksi avohuollon palveluita. Ympärivuorokautista hoitoa haetaan tilanteissa, jolloin muut hoitomuodot eivät enää ole riittäviä.

Hakijoiden toimintakykyä mitataan toimintakykyä arvioivilla mittaristoilla; Ems ja Barthel. Muistitoimintojen arviointimittaristona käytetään MMSE-muistitestiä sekä tarvittaessa laajaa CERAD-testistöä. Myöhäisiän depressioseulatestinä käytössä on GDS-15 mittaristo. Mittaristojen lisäksi arvioidaan hakijan kokonaistilanne. Kriteerien tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset puitteet kaikille ympärivuorokautiseen hoivaan hakijoille. Hakijan tilannetta kartoitetaan voimavarakartoituksella, jossa määritellään asiakkaan voimavarat arjen toimintoihin, selvitetään hänen omat näkemykset, kartoitetaan läheisten näkemykset kotona asumisesta ja suunnitellaan palvelukokonaisuus. Voimavarakartoituksessa arviointi tehdään yhteistyössä hakijan ja hänen läheistensä kanssa.

Intensiivinen kotihoito

Intensiivistä kotihoitoa toteutetaan Parkanossa Rauhalan läheisyydessä sijaitsevien kaupungin rivitalojen ja kerrostalojen yhteydessä sekä Rantakodon rivitalojen yhteydessä. Kihniöllä intensiivistä kotihoitoa toteutetaan Iltaruskon rivitaloilla. Asiakkaan palveluntarve arvioidaan moniammatillisessa voimavarakartoituksessa. Intensiivisen kotihoidon asiakkaaksi haetaan Hakemus asumispalveluun-kaavakkeella. Hakemus käsitellään Parkanon ja Kihniön alueen SAS yta työryhmässä (=selvitä, arvioi, sijoita). Työryhmän esityksestä viranhaltija laatii asiassa kotihoidon palvelupäätöksen.

Kriteerinä intensiivisen kotihoidon asiakkaaksi on asiakkaan palvelutarve kotihoidolta enemmän kuin 3-4 kertaa päivässä tai käynneillä tarve on kahden hoitajan avuille. Asiakkaan kognition tulee olla riittävä avun hälyttämiseen puhelimella tai turvapuhelimella tai pariskunnasta toinen kykenee avun hälyttämiseen. Yöaikaan käytössä turvapuhelinpalvelut.

Tehostettu palveluasuminen

Ympärivuorokautisen hoivan ja huolenpidon tarve. Ympärivuorokautisen hoivan tarvetta voidaan tarvittaessa tarkastella uudelleen.

Tehostettu palveluasuminen, muistiyksikkö

Ympärivuorokautisen ohjauksen ja valvonnan tarve, lisäksi avuntarve voi olla hoivaan ja huolenpitoon. Hakija tarvitsee ympärivuorokautista huolenpitoa oman tai muiden turvallisuuden takaamiseksi. Liikkuminen itsenäisesti tai apuvälineiden turvin. Hakijan avuntarve johtuu pääasiassa dementoivasta sairaudesta.

Hakemuksia ympärivuorokautiseen hoivaan on saatavana Parkanon kaupungin nettisivuilta sekä vanhustyön asiantuntijalta. Hakemuksien osalta tiedustelut osoitetaan yhteistoiminta-alueella vanhustyön asiantuntijalle. Hakemus tehostettuun palveluasumiseen käsitellään SAS yta työryhmässä (=selvitä, arvioi, sijoita). Moniammatillinen työryhmä laatii jokaisesta hakijasta yksilöllisen ja kattavan arvion. SAS yta työryhmä kokoontuu säännöllisesti kuukausittain.

Työryhmä laatii hakemuksesta esityksen vanhuspalveluiden viranhaltijalle, joka laatii asiassa hallintopäätöksen. Myönteisten esityksien osalta työryhmä laatii alustavan suunnitelman hakijan sijoituskohteesta sekä mahdollisesta järjestyksestä ympärivuorokautisen hoidon jonotukseen.

SAS yta työryhmä

Työryhmän yhdyshenkilönä toimii vanhustyön asiantuntija, puh. 044 7865342 puhelinaika ma-to klo 9-10.

Työryhmään kuuluvat:

Asumispalveluiden päällikkö (Kolmostien Terveys)
Vanhustyön asiantuntija, viranhaltija (Parkanon kaupunki)
Vanhuspalveluiden lääkäri (Kolmostien Terveys)
Kotihoidon alueen sairaanhoitaja/hakija. Kihniöltä kotihoidon palveluvastaava (Kolmostien Terveys)
Kuntoutusosaston sairaanhoitaja (Kolmostien Terveys)

Kokouksiin voidaan tarpeen mukaisesti kutsua kuultavaksi myös muita hakijan asian kannalta oleellisia työntekijöitä.